



La vida presbiteral és un referent per a la comunitat. Els altres són aquells que em complementen. Som éssers socials, cridats a la socialització, a la construcció de la societat.

Daniel Palau



Francesc ens convida a transformar els signes dels temps, que son els esdeveniments que passen, en signes d'esperança, començant per la pau al món.

Francesc Romeu



Quan vivíem refiats perquè ens creïem "forts i segurs", com diu el salm 48, una gota freda ha capgirat la nostra vida en un moment.

Josep Miquel Bausset

EL BON PASTOR

revista per a preveres i diaques



Jo soc el bon pastor: conec les meves ovelles, i elles em coneixen a mi, tal com el Pare em coneix, i jo conec el Pare. I dono la vida per les ovelles.

Número 171
NOVEMBRE 2024

Any XV

Pòrtic.....	3
ARMAND PUIG I TÀRRECH	
El Jubileu de 2025 va d'esperança.....	9
FRANCESC ROMEU	
175 anys d'un gran somni.....	16
MÀXIM MUÑOZ	
"Als qui puguin escoltar-me, vos dic: no desespereu"	17
JOSEP MIQUEL BAUSSET	
Actualitat del carisma del beat Mn. Gaietà.....	20
BLAI BLANQUER CUTRINA	
Lliçons inesperades.....	22
DANIEL PALAU	
Comunitat parroquial i diàleg interreligiós.....	24
FÈLIX MUSSOLL I SEGURA	
<i>Comunitats reunides pel prevere que n'és el seu pastor</i>	26
+ FRANCESC CONESA	
<i>Des del monestir</i>	27
CARLES RIERA	
Després de llegir <i>Experiencias Pastorales</i> de Lorenzo Milani.....	28
JOSEP BOFARULL	

Equip de redacció Agustí Borrell, Norbert Miracle, Xavier Morlans, Daniel Palau, Armand Puig. Editor: Norbert Miracle. Sota el patrocini de la *Càtedra de Teologia Pastoral Josep Pont i Gol*

Disseny original Animaset

Dipòsit Legal T- 1085 - 2014 revistaelbonpastor@gmail.com www.elbonpastor.cat

Si voleu col·laborar econòmicament en el sosteniment i difusió de la revista podeu fer els vostres donatius a

La Caixa 2100-0272-33-0101212882





Pòrtic

ARMAND PUIG I TÀRRECH
president de l'AVEPRO (Santa Seu)

S'ha acabat el Sínode sobre la Sinodalitat que s'ha perllongat des de 2021 a 2024. Sembla que el Sant Pare, que ha estat activament present en les sessions romanes del Sínode (octubre del 2023 i octubre del 2024), ha considerat que el document final de la Segona Sessió, la de 2-27 d'octubre de 2024, reflectia prou bé l'esperit i la lletra del Sínode i que, per tant, no sembla que hi hagi d'haver Exhortació apostòlica postsinodal. En altres paraules, la *receptio* pontificia s'ha anat fent en la mesura que el Sínode avançava i el Papa en guiava directament els treballs.

Val la pena, doncs, mirar de prop el document final i els seus cinc punts, empeltats idealment en Jn 20-21: 1) El cor de la sinodalitat (Jn 20,1-2) (núm. 13-48) (fonaments teològics i espirituals de la sinodalitat). Lema: “cridats per l'Esperit Sant a la conversió”; 2) Junts a la barca (Jn 21,2-3) (núm. 49-78) (conversió de les relacions que edifiquen la comunitat cristiana: vocacions, carismes, ministeris). Lema: “la conversió de les relacions”; 3) Tireu les xarxes (Jn 21,2-3) (núm. 79-108) (discerniment, processos de prendre decisions, cultura de la transparència). Lema: “la conversió dels processos”; 4) Una pesca abundosa (Jn 21,8.11) (núm. 109-139) (intercanvi de dons i entrelligat de lligams). Lema: “la conversió dels lligams” 5) “També jo us envio a vosaltres” (Jn 20,21-22) (núm. 140-155) (formació d'una sinodalitat missionera). Lema: “formar un poble de deixebles missioners”.

Aquests cinc punts van precedits d'una afirmació emblemàtica: “la crida a la missió és alhora la crida a la conversió de cada Església particular i de tota l'Església” (11). En aquesta afirmació continua ressonant amb força l'exhortació *Evangelii gaudium* (30), la qual és la música de fons, no sempre explicitada, del document final del Sínode. Òbviament, el magisteri del Papa Francesc, des de 2013 ençà, marca els contorns i els matisos del text final, però es produeix un feliç entrellat entre el magisteri papal i les aportacions dels membres del Sínode, a les quals cal afegir les aportacions dels teòlegs i altres experts, sobretot canonistes. El resultat final no deixa en absolut indiferent, ja que s'endevina una perspectiva nova d'una Església sinodal, en els principis, en les línies mestres i en la consciència d'una sinodalitat que cal construir a diversos nivells, i que cal anar configurant segons el desenvolupament dels processos sinodals. No estem davant un nou Concili però sí que ens trobem davant un gran repte, que afecta profundament la

manera de procedir i d'actuar de les diverses instàncies eclesials. Ara, cal veure com la sinodalitat anirà permeabilitzant tota l'Església, i amb quins instruments ho farà.

En el que segueix em fixaré en alguns punts rellevants, sense pretendre cap exhaustivitat, de les cinc parts del document.

En la primera d'aquestes parts, s'accentua el paper de l'Església com a poble de Déu i es defineix aquest poble no com la suma dels batejats sinó com "el subjecte comunitari i històric de la sinodalitat i de la missió" (17). En la teologia catòlica és important la noció d'universalitat de l'Església, és a dir, el fet que aquesta sigui un poble provinent d'ètnies i llengües diferents, de cultures i contextos diversos. El poble de Déu no és una juxtaposició sinó una comunió, que es presenta al món de manera unida i articulada. En aquest poble les dificultats i les lluites dels uns esdevenen la causa de tots, i per això és un subjecte històric i no una agrupació de persones, fragmentada i dividida. La missió pateix quan l'Església es mira a si mateixa i oblida que les mirades són tres: a Jesús, "el gran pastor de les ovelles" (Hebreus 13,20), als sants i escollits que han rebut els sagraments del baptisme i de l'eucaristia, i a la humanitat que serveix i amb la qual camina. Ser subjecte històric vol dir posicionar-se constantment en relació amb aquests tres vectors, caminant vers el Regne i fent cada dia més semblants la "sinaxi", la litúrgia, i el "sinodos", la sinodalitat, la comunió (27).

Encara en aquesta primera part es dona una definició de sinodalitat, que cal transcriure: "En termes senzills i sintètics, es pot dir que la sinodalitat és un camí de renovació espiritual i de reforma estructural que converteix l'Església en més participativa i missionera, que la fa més capaç de caminar amb cada home i cada dona irradiant la llum de Crist" (28). I una mica més avall (núm. 30) es detalla com la sinodalitat incideix fonamentalment en tres dimensions de la vida de l'Església: a) l'estil de vida i la missió, b) les estructures i els processos eclesials (a nivell local, regional i universal), c) els esdeveniments sinodals puntuals (concilis, assemblees). La sinodalitat és, doncs, sobretot un estil, que es concreta en estructures permanents i inclou esdeveniments extraordinaris, tot plegat dut a terme a diversos nivells però sempre en comunió amb el bisbe de Roma, que presideix en la caritat. Faig notar que la terminologia emprada aquí en relació a les estructures (local, regional, universal) és del tot satisfactòria ja que no predetermina cap instància que no sigui estrictament eclesial: local (diòcesis), regional (províncies metropolitanes, conferències episcopals de diversa índole i abast), universal (tota l'Església, de llevant fins a ponent).

En la segona part del document, es parteix del comportament de Jesús per tal d'assenyalar la importància que tenen els valors comunitaris de cara al testimoni del poble de Déu. Entre els grups de persones orientats a la missió es destaquen les dones, que han tingut una presència notable en el Sínode (60). Se subratlla l'aportació essencial de les dones mogudes per l'Esperit en la història de l'Església i les seves tasques variades i encoratjants en el present eclesial. L'afirmació central és aquesta: "No hi ha raons que impedeixin les dones assumir papers de guiatge en l'Església". I es conclou: "No es pot

deturar allò que ve de l'Esperit". Resta obert l'accés de dones al diaconat, però sobretot resten obertes les moltes possibilitats que revesteix la presència de dones en les estructures pastorals i canòniques de l'Església. En aquest punt es poden fer molts passos endavant. La dona queda assimilada a l'home en dignitat i com a dipositària dels bens de la salvació (cf. Gàlates 3,28), i la seva tasca eclesial es manifesta sovint amb qualitat i rellevància. El discurs de la sinodalitat ha de permetre reprendre carismes i vocacions femenins, i considerar-los plenament adequats, sense permetre que apareguin conductes de fons misògin que no tenen res a veure amb l'Evangelí, on brillen amb llum pròpia Maria, la mare de Jesús, Maria Magdalena i les moltes altres dones que van seguir el Senyor. Disminuir el valor de la dona pel fet de ser dona és un comportament antievangèlic.

Sobre els ministeris ordenats, institutits i no institutits, així com sobre els laics, es plantegen reflexions que ajuden a entendre algunes qüestions que sobrevoles el moment eclesial. Així, es demana que el poble de Déu tingui més veu a l'hora del nomenament de bisbes. Pel que fa als preveres, el document subratlla l'existència d'un únic prebisteri, amb el bisbe al capdavant, que viu en fraternitat i treballa conjuntament. El tema dels preveres queda una mica curt (cf. núm. 72). Els diaques reben una atenció especial i es constata que són un preciós factor de maduració en una Església tota ella servidora. Igualment, es descriuen amb èmfasi els ministeris d'acòlit, lector i catequista i s'apunta a la institució d'un ministeri de l'escolta i de l'acompanyament (78). I es demana que els fidels laics, homes i dones, tinguin més oportunitats de participació en els processos de discerniment i de responsabilitat dins les diòcesis i altres institucions eclesials.

La tercera part del document té com a punt focal els processos de discerniment i els organismes de participació. Som davant el moll de l'os del Sínode. El discerniment no és una opinió o una recerca de majories a l'estil parlamentari o l'afirmació del propi punt de vista (personal o de grup), sinó que ha de ser entès així: "cadascú, parlant d'acord amb la seva consciència, s'obre a l'escolta d'allò que els altres, en consciència, comparteixen amb ell, per tal de mirar conjuntament de reconèixer allò que l'Esperit diu a les esglésies (Apocalipsi 2,7)" (82). El discerniment és la condició i la manera privilegiada d'expressar la sinodalitat, ja que en ell concorren comunió, missió i participació, els tres vectors sobre els quals s'ha desenvolupat el procés sinodal (2021-2024). La posada en marxa del discerniment s'efectua sobretot mitjançant l'escolta de la paraula de Déu, la qual és "el punt de partença i el criteri de tot discerniment eclesial" (83). Déu parla particularment a través de la litúrgia, en la qual es proclama la paraula de Déu però també a través de la Tradició viva de l'Església, el magisteri, "el crit dels pobres", els esdeveniments de la història i la mateixa creació.

Pel que fa als processos de decisió i a la necessària comunió, es dona una bona pauta amb tres "sense" (*nihil sine*), manllevats d'Ignasi d'Antioquia i de Cebrià de Cartago: no res sense el bisbe, no res sense el consell dels preveres, no res sense el consens del poble de Déu (88). Això vol dir que tots els membres de la comunitat han de ser respectats i

tinguts en compte, i que alhora cal ser conscients que el discerniment no treballa amb majories sinó amb consensos, els quals són, en darrer terme, el fruit de l'acció de l'Esperit –segons l'expressió “l'Esperit Sant i nosaltres” (Ac 15,28). Fins ara el Codi de Dret Canònic distingia de manera tallant entre “deliberatiu” (decisional) i “consultiu”. Continua essent cert que les decisions pertocuen al col·legi episcopal i al bisbe de Roma, però aquestes decisions s'han de prendre “amb l'ajuda de tots” (92) Entre “deliberatiu” i “consultiu”, doncs, s'ha d'establir una relació de sístole – diàstole: s'ha de tenir en compte allò que l'Esperit impulsa i expressa mitjançant la paraula dels més petits, i cal respectar i donar l'adhesió als qui prenen les decisions. Una decisió és un procés, no un simple acte d'autoritat. Aquest procés ha d'anar seguit de pràctiques precises, que el document del Sínode tipifica amb els termes “transparència”, “donar comptes” i “avaluació”. Està en joc la tutela de les persones, dels seus drets i de la seva dignitat, que troba un punt senyer en el rebuig dels abusos de tot tipus, que han ferit el cos eclesial i han fet mal a les persones que n'han resultat afectades com a víctimes.

La quarta part del document tracta el tema dels lligams intraeclesials en relació als nivells local i intermedis. L'Església local, radicada en un lloc, conté totes les virtualitats de l'Església de Crist i d'aquí arrenca la seva catolicitat: en cada Església local es reconeixen el trets definitoris del misteri de l'Església, també, òbviament, la necessària “comunió entre les esglésies” (*communio ecclesiarum*), que es fonamenta en la roca que és Pere i els seus successors. Ara bé, aquest principi teològic no es pot dissociar del context històric present, caracteritzat, entre d'altres coses, per un nou concepte de “lloc” que ja no és purament geogràfic sinó relacional i cultural, i que fa flexibles les arrels i les fronteres territorials. Pensem només en les moltes persones que a Catalunya viuen una una diòcesi, treballen en una altra i tenen un pis o casa d'estiueig en una tercera. O bé traslladem la reflexió a les parròquies i la conclusió és que tot funciona a nivell encara més interterritorial, oimés si hi afegim l'impacte de la cultura digital. El “lloc” és, sovint, “la realitat històrica en la qual pren forma l'experiència humana” (114). Per això, en relació a la parròquia, és essencial la noció de “casa”, una família (*oikos*), que acull tothom qui hi entra i hi cerca un espai de soplug i d'amistat. Ara bé, per exercir aquesta responsabilitat, cal que la parròquia sigui una comunitat fraterna que aculli, per això, fraternalment. Sense una comunitat parroquial que viu la fe i l'amor de manera coherent i atractiva, difícilment la parròquia serà acollidora i missionera.

La mobilitat i les interconnexions fan, doncs, imprescindible considerar els territoris socioculturals que es troben entre l'Església local (o diòcesi) i l'Església universal. El document final del Sínode els anomena “locs intermedis” (119) o bé, en un llenguatge més propi, assemblees eclesials. Poden ser continus o puntuals. Entre els primers s'hi inclouen les conferències episcopals, regionals o estatals, mentre que les assemblees continentals i els concilis, plenaris o provincials, són puntuals. En tots ells detaca l'intercanvi de dons com a criteri inspirador de les relacions entre les Esglésies. Així, les Conferències episcopals expressen la col·legialitat entre els bisbes i són “un instrument fonamental” per teixir lligams i adaptar la vida cristiana als diversos contextos culturals i

socials. Cal precisar quines competències doctrinals i disciplinars tenen i com les seves decisions afecten cada diòcesi de les que hi són presents a través del seu bisbe (125). En canvi, les assemblees continentals integren els bisbes i el poble de Déu, que hi és representat, i aquí la sinodalitat es pot desenvolupar fins i tot amb la presència de cristians no catòlics i de no cristians, als quals és convenient d'escoltar. Es tracta del model seguit en el Sínode de Bisbes 2021-2024.

Aquest model de presència del poble de Déu i de sinodalitat efectiva, va ser anticipat amb èxit, entre d'altres àmbits, en les diòcesis amb seu a Catalunya ran del Concili Provincial Tarraconense de 1995. Diu el document final del Sínode: “És necessari no tan sols reconèixer el paper de les Conferències episcopals sinó també revaloritzar la institució dels Concilis particulars, tant provincials com plenaris (concilis convocats per una conferència episcopal)” (129). Es recorda que els concilis han estat obligatoris en la història de l'Església (cànons 439-446) i que “haurien de ser convocats periòdicament”. S'esmenta també el tema de la *recognitio*, de la qual es diu que “hauria de ser reformada, en el sentit que les qüestions purament pastorals o disciplinars” haurien de ser objecte d'una “presumpció jurídica, equivalent al consens tàcit”. Són paraules que encoratgen la sinodalitat i fan justícia al Concili Provincial de 1995 i al seu impulsor, l'arquebisbe metropolità de Tarragona, Ramon Torrella i Cascante.

En efecte, la praxi seguida en el Concili Tarraconense (cf. núm. 1-7 del document final del Sínode), amb la fase de preparació i la fase de sessions amb més de dos-cents pares i mares conciliars pertanyents al conjunt del poble de Déu, l'escolta dels uns i dels altres (sempre en sessió plenària, no per grups), atents a la veu de l'Esperit i a un discerniment segons l'Esperit, auscultant “les joies i les esperances, les tristeses i les angoixes dels homes d'avui, sobretot dels pobres i de tots els qui sofreixen” (*Gaudium et spes* 1), amb el Concili Vaticà II rebut i recepcionat com a “llavor” sembrada en el món i en l'Església i amb l'assistència d'observadors no catòlics, tot plegat constitueix un tresor immens. Han passat gairebé trenta anys (1995-2025) i potser és hora que les nostres esglésies, que tenen Catalunya com a unitat pastoral i que formen un “vast territori sociocultural” de més de vuit milions de persones, es plantegin de reprendre allò que forma part de la seva història recent i antiga i que ara és proposat i impulsat en el document final del Sínode convocat pel papa Francesc.

Com ja van fer sant Joan Pau II i Benet XVI, també el Papa Francesc, ple d'un coratge profètic, es demana i demana els modes concrets d'exercici de la seva condició de bisbe de Roma. La sinodalitat articula la dimensió comunitària (“tots”), col•legial (“alguns”) i personal (“un”) (130): poble de Déu, bisbes i Papa s'entrellacen en una única dinàmica sinodal, de manera que el bisbe de Roma és garant de la sinodalitat i de la unitat en la diversitat de l'Església. Un bon exemple d'aquesta diversitat és la col•laboració entre bisbes llatins i bisbes orientals, tots en comunió amb el Papa, que ha de créixer i enriquir el cos eclesial. S'ha proposat d'instituir un Consell de Patriarques, Arquebisbes Majors i Metropolitans de les Esglésies Orientals Catòliques, presidit pel Papa, com a instrument de

comunió. Una segona iniciativa que vol desenvolupar la descentralització de l'Església (en línia amb *Evangelii gaudium* 16) és dur a terme un estudi teològic i canònic de les matèries que queden reservades al Papa i de les matèries que són susceptibles de ser restituïdes als bisbes o a les agrupacions d'Esglésies locals (134).

Finalment, la cinquena part planteja la formació de tot el poble de Déu en una consciència vocacional i missionera. El Sínode de Bisbes 2021-2024 ha transformat un esdeveniment eclesial, un Sínode, en un procés eclesial. Com el Papa ha afirmat, "l'Església és constitutivament relacional i per tant sinodal" (136). Per tant, la sinodalitat no és un tema més dels que fins ara havien tractat els Sínodes de bisbes, sinó una manera concreta de construir i viure l'Església. Per això cal que l'esperit de la sinodalitat impregni les institucions eclesials i sigui motiu de comunicació, ensenyament, pregària i pràctica. Calen, doncs, persones transmetin una manera sinodal de ser i de fer, que genera i transforma. Cenyint-nos a la dimensió pedagògica, cal que les escoles de tot tipus i les universitats es deixin inspirar per la sinodalitat. Serà així, posant-la en pràctica, que la sinodalitat esdevindrà un principi actiu i eficaç. Els candidats al ministeri han de ser particularment formats a la sinodalitat, i per aquest motiu el Sínode recomana que es revisi la *Ratio Fundamentalis* (148). En una paraula, com s'afirma en la conclusió del document, la sinodalitat és com un banquet ofert a tothom, símbol de la convivència i de la comunió que omplen una Església que dona testimoni de la salvació de Déu, Pare, Fill i Esperit Sant (154), per intercessió de Santa Maria, la que mostra el camí (155).



Un sol cor i una sola ànima

El Jubileu de 2025 va d'esperança

FRANCESC ROMEU

*prevere de l'arquebisbat de Barcelona,
rector de la parròquia de Santa Maria del Taulat*

El papa Francesc, davant la Porta Santa de la Basílica de Sant Pere del Vaticà, va fer públic, el 10 de maig passat, la Butlla de convocatòria de l'Any Sant Jubilar del 2025 i l'ha dedicat precisament a la virtut de l'esperança i de la paciència, conceptes bàsics en anys de guerra i de profunda crisi com els que estem vivint.

Recordem bé el passat 'Jubileu de la Misericòrdia' que vam celebrar en l'Any Sant extraordinari del 2016, en motiu dels 50 anys del Concili Vaticà II, perquè ara el papa pretén que aquest nou any jubilar en sigui una clara continuïtat. Aquesta Butlla papal porta per títol: 'Spes non confundit' ('L'esperança no pot defraudar'), i -periodísticament parlant- és una mena de decret segons el qual el papa Francesc ha convocat ja el Jubileu ordinari per a l'any 2025.

Recordem també que un Jubileu o un Any Sant és una herència del judaisme (de la paraula hebrea 'yobel') i que forma part ja de la tradició de l'Església catòlica. En llatí la paraula 'iubilum' vol dir: goig, joia, alegria. Per tant, el Jubileu vol dir que és una oportunitat de conversió que, quan és ordinari, se celebra cada 25 anys i que amb la pràctica del pelegrinatge i la participació en els sagraments comporta l'obtenció de la indulgència plenària, és a dir: del perdó de tots els nostres pecats i de les seqüeles i les culpabilitats que els pecats deixen.

Les arrels de l'esperança, la paciència i el pelegrinatge

En el text de la Butlla, el papa recorda que "l'esperança neix de l'amor i es fonamenta en l'amor que brolla del cor de Jesús traspasat a la creu", i que "l'Esperit Sant, amb la seva presència perenne en el camí de l'Església, és qui irradia en els creients la llum de l'esperança". Partint d'aquesta esperança i de la paciència, el papa Francesc expressa que "la vida cristiana és un camí que també necessita moments forts per alimentar i enrobustir l'esperança".

Fixeu-vos com el papa descriu l'esperança actualment: "Tothom espera. Al cor de tota persona hi ha l'esperança com a desig i espera del bé, fins i tot ignorant el que el demà portarà. Tot i això, la imprevisibilitat del futur fa sorgir sentiments sovint contraposats: de la confiança al temor, de la serenitat al desànim, de la certesa al dubte. Trobem amb freqüència persones desanimades, que miren el futur amb escepticisme i pessimisme,

com si res no pogués oferir-los felicitat. Que el Jubileu sigui per a tots ocasió de revifar l'esperança. La Paraula de Déu ens ajuda a trobar-ne les raons. Deixem-nos conduir pel que l'apòstol Pau va escriure precisament als cristians de Roma (l'esperança no pot defraudar – Rm. 5,5”).

I sobre la paciència diu: “Estem acostumats a voler-ho tot i immediatament, en un món on la pressa s’ha convertit en una constant. Ja no es té temps per a trobar-se, i sovint fins i tot en les famílies es fa difícil reunir-se i conversar amb tranquil·litat. La paciència ha estat relegada per la pressa, ocasionant un dany greu a les persones. De fet, ocupen el seu lloc la intolerància, el nerviosisme i a vegades la violència gratuïta, que provoquen insatisfacció i tancament. A més, en l’era de l’internet, on l’espai i el temps són suplantats per l’“aquí i ara”, la paciència resulta estranya. Si encara fóssim capaços de contemplar la creació amb sorpresa, entendríem com n’és d’essencial la paciència. Esperar el seguir-se de les estacions amb els seus fruits; observar la vida dels animals i els cicles del seu desenvolupament; tenir els ulls senzills de sant Francesc que, al seu Càntic de les criatures, escrit fa 800 anys, percebia la creació com una gran família i anomenava el sol “germà” i la lluna “germana”... La paciència, que també és fruit de l’Esperit Sant, manté viva l’esperança i la consolida com a virtut i estil de vida. Per tant, aprenguem a demanar amb freqüència la gràcia de la paciència, que és filla de l’esperança i alhora la sosté”.

Francesc també destaca el pelegrinatge com a un element fonamental d’un Jubileu: “Posar-se en camí és un gest típic dels qui busquen el sentit de la vida”. I així ho faran els pelegrins que visquin aquesta experiència jubilar a Roma, amb la visita a les esglésies jubilars, que hauran d’esdevenir, com diu el papa, “oasis d’espiritualitat on revitalitzar el camí de la fe i beure de les fonts de l’esperança, sobretot apropant-se al sagrament de la reconciliació”.

Les grans dates del Jubileu

La butlla de convocatòria d’aquest Jubileu estableix ja algunes de les dates més importants per a l’Any Sant de 2025. L’obertura de la Porta Santa de la basílica de Sant Pere del Vaticà tindrà lloc la vigília de Nadal, el dia 24 de desembre d’aquest any, donant inici al Jubileu ordinari. El dia 29 de desembre s’obrirà la Porta Santa de la basílica de Sant Joan del Laterà (la catedral de Roma i de tota la cristiandat); el dia 1 de gener, festa de la Mare de Déu, la de la basílica de Santa Maria la Major; i el dia 5 de gener, vigília de la festa de l’Epifania, la de la basílica de Sant Pau Extramurs.

Per altra banda, el diumenge dia 29 de desembre tots els bisbes diocesans d’arreu del món hauran de celebrar, a les catedrals i cocatedrals de les seves diòcesis, l’eucaristia solemne d’obertura de l’Any jubilar. El papa també ha anunciat que, com a “un signe concret de proximitat” ell obrirà “una porta santa en una presó”. Si anem al final, a la clausura d’aquest Jubileu, tindrà lloc, a totes les diòcesis d’arreu del món, el diumenge dia 28 de desembre de 2025 i, finalment, la Porta Santa de la basílica de Sant Pere del Vaticà es tancarà el dia 6 de gener de 2026, festa de l’Epifania.

Els signes dels temps: de la guerra a la pau

El papa Francesc ens convida a transformar els signes dels temps, que son els esdeveniments que passen, en signes d'esperança, començant per la pau al món. Així, recorda que “l'exigència de la pau ens interpel·la a tots i urgeix que es duguin a terme projectes concrets”. El papa aposta clarament per la pau i per l'abolició de la pena de mort. L'Any Jubilar, diu el papa, ha de portar l'esperança als presos, als malalts, als joves, als migrants, a la gent gran i als pobres; fent-ne un repàs molt exhaustiu en el text.

A més, aquest Jubileu del 2025 coincidirà amb el 1.700 aniversari del primer Concili ecumènic de Nicea, per la qual cosa el papa Francesc presenta el Jubileu com una oportunitat “per a donar concreció a aquesta manera sinodal, que la comunitat cristiana adverteix avui com una expressió cada vegada més necessària per a correspondre millor a la urgència de l'evangelització: que tots els batejats, cadascú amb el seu carisma i ministeri propis, siguin responsables, per tal que per la multiplicitat de signes d'esperança testimoniiïn la presència de Déu en el món... El pròxim Jubileu serà un Any sant caracteritzat per l'esperança que no pot defraudar, que és l'esperança en Déu. Que ens ajudi també a recuperar la confiança necessària —tant en l'Església com en la societat— en els vincles interpersonals, en les relacions internacionals, en la promoció de la dignitat de tota persona i en el respecte de la creació”.

El papa també espera que aquest any representi una major unió entre els cristians d'orient i occident, atès que en aquest 2025 coincidim en la data de la celebració de la Pasqua, tot esperant fer “un pas decisiu cap a la unitat al voltant d'una data comuna per a la Pasqua”.

El papa Francesc també recorda que d'aquí a 8 anys tornarem a celebrar un altre Any Sant extraordinari, el 2033, en motiu d'escaure's el segon mil·lenni de la Redempció: de la mort i resurrecció de Jesús. Preparem-nos doncs, perquè se'ns girarà molta feina!

Ancorats a l'esperança

Tal i com s'assenyala en la Butlla, “l'esperança, juntament amb la fe i la caritat, formen el tríptic de les ‘virtuts teologals’, que expressen l'essència de la vida cristiana. En el seu dinamisme inseparable, l'esperança és la que, per dir-ho així, assenyala l'orientació, indica la direcció i la finalitat de l'existència cristiana... ‘Crec en la vida eterna’: així ho professa la nostra fe i l'esperança cristiana troba en aquestes paraules una base fonamental. L'esperança, en efecte, ‘és la virtut teologal per la qual desitgem la vida eterna com la nostra felicitat’. El Concili Ecumènic Vaticà II afirma: ‘Quan manquen el fonament diví i l'esperança de la vida eterna, la dignitat de l'home queda greument lesionada, com consta sovint avui, i els enigmes de la vida i de la mort, de la culpa i del dolor resten sense solució, fins al punt que no rarament els homes cauen en la desesperança’. Nosaltres, en canvi, en virtut de l'esperança en la que hem estat salvats, mirant al temps que passa, tenim la certesa que la història de la humanitat i la de cada un de nosaltres no es dirigeixen cap a un punt cec o un abisme fosc, sinó que s'orienten a

l'encontre amb el Senyor de la glòria. Visquem per tant en l'espera del seu retorn i en l'esperança de viure per a sempre en Ell. És amb aquest esperit que fem nostra l'ardent invocació dels primers cristians, amb la que acaba la Sagrada Escripura: 'Veniu, Senyor Jesús!' (Ap 22,20)".

I finalment, un altre concepte clau de la Butlla és la felicitat: "Però, què és la felicitat? Quina felicitat esperem i desitgem? No es tracta d'una alegria passatgera, d'una satisfacció efímera que, un cop assolida, continua demanant sempre més, en una espiral d'avidesa on l'esperit humà mai no està satisfet, sinó que més aviat sempre està més buit. Necessitem una felicitat que es realitzi definitivament en allò que ens realitza, és a dir, en l'amor, per a poder exclamar, ja des d'ara: 'Soc estimat, per tant existeixo; i existiré per sempre en l'Amor que no defrauda i del qual res ni ningú no podrà separar-me mai'. Recordem un vegada més les paraules de l'Apòstol Pau: 'Estic ben segur que ni la mort ni la vida, ni els àngels o altres poders, ni res del món present o del futur, ni els estols del cel o de les profunditats, ni res de l'univers creat no serà capaç d'allunyar-nos de Déu que, en Jesucrist, el nostre Senyor, ha demostrat com ens estima' (Rm 8,38-39)".

El jubileu explicat als joves

El papa Francesc, en motiu de la 39a. Jornada Mundial de la Joventut del 2024, que es va celebrar el passat 24 de novembre a cada diòcesi, va fer públic un missatge adreçat als joves en sintonia amb el proper Any Jubilar del 2025, dedicat al tema de l'esperança.

Per aquest motiu, el lema del missatge portava per títol: "Els qui esperen en el Senyor caminen sense cansar-se", assenyalant que és "millor el cansament del qui camina abans que l'avorriment del qui està aturat". El papa diu que els joves són les noves generacions, que sovint paguen el preu més alt per les guerres, la injustícia social, la desigualtat, la pobresa i l'explotació de l'ésser humà i de la creació. Per això cal superar l'apatia i el refugi en les transgressions, per posar-se en camí, no com a simples turistes, sinó com a pelegrins.

Sobre l'esperança, en aquest text, diu el papa que "és precisament una força nova, que Déu infon en nosaltres, que ens permet perseverar en el camí, que ens fa tenir una 'mirada ampla' que va més enllà de les dificultats del moment i ens dirigeix cap a una meta concreta: la comunió amb Déu i la plenitud de la vida eterna. Si hi ha un objectiu grandios, si la vida no està dirigida cap al no-res, si res de tot el que somio, projecto i realitzo es perdrà, llavors val la pena continuar caminant i suant, suportant els obstacles i afrontant els cansaments, perquè la recompensa final és meravellosa".

Vivim temps de poques esperances

Sobre el moment difícil que vivim, diu el papa que "vivim temps marcats per situacions dramàtiques que generen desesperació i impedeixen mirar el futur amb serenitat: la tragèdia de la guerra, les injustícies socials, les desigualtats, la fam, l'explotació de l'ésser humà i de la creació. Freqüentment els que paguen el preu més alt sou vosaltres els joves,

que percebeu la incertesa del futur i no albireu possibilitats clares als vostres somnis, corrent així el risc de viure sense esperança, presoners del cansament i de la tristesa, de vegades arrossegats per la il·lusió de la delinqüència i les conductes destructives”.

I el papa Francesc segueix parlant de les dificultats tot dient que “aquests temps de crisi, però, no són perduts o inútils, sinó que es poden transformar en ocasions importants per a créixer. Són períodes de purificació de l’esperança. De fet, en aquestes crisis moltes falses ‘esperances’, que resulten massa petites per al nostre cor, s’esvaeixen; queden desemmascarades i, així, quedem despullats davant nosaltres mateixos i davant les qüestions fonamentals de la vida, lluny de tot miratge”.

Moltes vegades el papa ha dit que no ens hem de mirar el món amb la mandra del qui s’ho mira “des del balcó” i no s’hi implica. Per això, ara diu als joves que “les fites, les conquestes i els èxits al llarg del camí, si es queden només en l’àmbit material, després d’un primer moment de satisfacció ens deixen encara assedegats, desitjosos d’un sentit més profund. En efecte, no omplen plenament la nostra ànima perquè vam ser creats per Aquell que és infinit i, per aquesta raó, habita en nosaltres el desig de la transcendència, la constant inquietud cap al compliment de les aspiracions més grans, cap a ‘alguna cosa més gran’”.

Referint-se al cansament que comporta la lluita de cada dia diu el papa que “aquest tipus de cansament és com un ciment en el qual estan submergits els nostres peus, que acaba per endurir-se, es torna pesat, ens paralitza i ens impedeix caminar”. I sentència: “Prefereixo el cansament del qui està en camí que no pas l’avorriment del qui es queda aturat i sense desig de caminar!”

No fer el turista

Per acabar, el papa Francesc, sabent que l’any vinent, en motiu del Jubileu, molts joves aniran a travessar les portes santes i a visitar les basíliques romanes, els hi diu que no ho facin com a turistes, que van de passada, sinó com a pelegrins, amb tres actituds necessàries: acció de gràcies, recerca i penediment.

I els hi diu: “No us poseu en camí com a simples turistes, sinó com a pelegrins. Que el vostre caminar no sigui simplement un passar pels llocs de la vida de forma superficial: sense captar la bellesa del que us aneu trobant, sense descobrir el sentit dels camins recorreguts, capturant breus moments, experiències fugisseres per conservar-les en un selfie. El turista fa això. El pelegrí, en canvi, se submergeix de ple en els llocs que troba, els fa parlar, els converteix en part de la seva recerca de la felicitat”.

Recordem la teologia de l’esperança de Moltmann

Per acabar, atès que aquest any va morir un dels més reconeguts teòlegs protestants europeus i més influents del segle XX, amb la seva “teologia de l’esperança”, no voldria deixar de recordar l’alemany Jürgen Moltmann, que va morir el passat dimarts 4 de juny

a l'edat de 98 anys. Havia nascut a Hamburg en el si d'una família gens creient però va començar els seus estudis teològics de manera molt poc convencional: com a presoner de guerra, tres anys, a Anglaterra, durant la Segona Guerra Mundial. Aquestes experiències van donar forma al seu pensament teològic, portant-lo a una comprensió nova de l'esperança cristiana.

El 1964, la seva obra més coneguda, "Teologia de l'Esperança", va revolucionar la teologia contemporània, assenyalant la transcendència de la resurrecció de Jesús per a la comunitat cristiana, centrada en l'expectativa activa i transformadora del futur promès per Déu. Segons deia ell: "el que espera en Crist no pot conformar-se ja amb la realitat donada, sinó que comença a patir a causa d'ella, a contradir-la". Aquesta esperança, tal i com ens va fer entendre Moltmann, no és una espera passiva, sinó que és un motor que ens impulsa a la transformació del món, incitant la comunitat cristiana a buscar la justícia, la llibertat i la humanitat en el present. Moltmann va ser professor de teologia sistemàtica i ètica social a la Universitat de Tubinga des del 1967 fins a la seva jubilació el 1994.

El seu impacte teològic no es va limitar a l'àmbit protestant, sinó que el seu pensament va influir molt significativament en tota la teologia catòlica, especialment a Llatinoamèrica, posant les bases del que després s'esdevindria amb la "Teologia de l'Alliberament". Moltmann va ser seguidor del teòleg i pastor protestant Dietrich Bonhoeffer (que havia estat a Barcelona) i va estar influenciat pel seu amic i company filòsof Ernst Bloch, amb qui compartia una fascinació per l'esperança com a marc per a l'acció humana. El President de la Conferència Episcopal Alemanya, el bisbe de Limburg, Georg Bätzing, en motiu de la mort, va subratllar la figura de Moltmann com "un dels teòlegs més influents i incisius del nostre temps" i va destacar que no només parlava d'esperança, sinó que vivia una esperança que caracteritzava la seva vida i la seva teologia. La seva obra també és molt notable pel seu enfocament ecumènic, un aspecte que va ser un segell distintiu de tota la seva carrera.

A més del llibre "Teologia de l'Esperança", Moltmann va escriure diverses obres que aborden una àmplia gamma de temes, com "El Déu crucificat" (1972), "Trinitat i regne de Déu" (1980) i "Déu en la creació" (1985), on va esbrinar les implicacions ecològiques de la teologia. Les seves reflexions sobre la creació i l'ecologia, la teologia de l'alliberament i la teologia feminista van establir ponts amb diversos corrents teològics i tradicions cristianes, i avui en dia segueix sent una font d'inspiració.

La mort de Moltmann marca la fi d'una era en la teologia contemporània, però el seu llegat perdurarà, i estic segur que la seva visió d'una esperança activa i transformadora continua inspirant generacions de teòlegs, teòlogues i creients i continuarà sent una font d'esperança i guia per a molts en els anys venidors.



I també tenim la filosofia actual

Seguint amb el tema de l'esperança, per als qui no us animi tant la teologia sinó més la filosofia, també tenim una recent aportació del famós i reconegut filòsof sudcoreà establert a Berlin: Byung-Chul Han (Seül, 1959).

En seu darrer llibre (2024), titulat “L’esperit de l’esperança”, i amb el subtítol de “contra la societat de la por”, analitza a la perfecció la nostra societat actual i les seves frustracions. Tant les que arrossega i ha acumulat amb el pas dels segles com les que s’han generat de nou després de la caiguda del mite de l’etern progrés. En l’últim capítol, titulat “Esperança com a forma de vida”, hi trobem la seva pròpia proposta: viure en l’Esperança com un estat d’ànim contra tota angoixa.

Amb tot, la seva anàlisi més profunda no es tan sobre l’esperança sinó sobre la por, que, més que fer-nos córrer, ens paralitza i ens fa insolidaris. Molt en la línia del que no ens para de repetir el papa Francesc.



175 anys d'un gran somni

MÀXIM MUÑOZ,
claretià, conseller provincial

“Recordar el passat és comprometre’s amb el futur”. Amb aquesta frase de Joan Pau II, reproduïda en l’entrada del Museu Claret de Vic, començava la pregària inicial de la trobada de la família Claretiana de Catalunya. Amb ella volíem cloure a Catalunya la celebració del 175 aniversari de la fundació de la Congregació Claretiana.

A Vic, el lloc dels inicis, es van trobar un centenar llarg de claretians, laics i religiosos vinculats a l’esperit de Sant Antoni M. Claret. En la pregària inicial vam recordar els inicis de la Congregació segons el narra el P. Claret en la seva autobiografia i vam ser invitats a fer un recorregut contemplatiu pel museu Claret, responent a la pregunta: “Què és el que més m’inspira del P. Claret”.

Després, el claretià P. Juan Carlos Martos, director del centre d’espiritualitat Claretiana, va explicar el camí i les raons que van portar al P. Claret a fundar la Congregació amb cinc companys del bisbat de Vic.

L’eucaristia, celebrada en el Temple de Sant Antoni M. Claret, que conté el seu sepulcre, va ser presidida pel P. Juan Martín Askaiturrieta, Provincial de la Província de Sant Pau, a la què pertanyen actualment les comunitats de Catalunya. Els claretians presents van renovar la seva professió.

Un dinar de germanor, amb pastís d’aniversari inclòs, va cloure la trobada.

Aquest any jubilar ha estat viscut intensament per la Congregació Claretiana arreu dels 65 països on està present actualment, amb multitud d’actes. Des del govern general s’ha impulsat, per una banda, una sèrie de vídeos sobre la història de la Congregació i per l’altra una breus reportatges que recullen diversos projectes missioners que s’estan realitzant arreu del món. Memòria i actualitat del foc evangelitzador que des de Claret es manté viu en l’obra iniciada a Vic un 16 de juliol de 1849.

L’altra gran iniciativa del jubileu ha estat el Congrés d’espiritualitat claretiana celebrat a Vic del 7 al 15 de juliol d’aquest mateix any, que acabà just la vigília de la gran celebració. Amb diverses ponències, tallers i (no menys important) estones intenses de pregària i celebració, vam tenir ocasió de prendre el pols a com estem vivint la nostra espiritualitat

en aquests moments concrets de la història i discernir com respondre, en fidelitat a les arrels, al reptes que planteja el context actual i que podem resumir en les grans “conversions” a les què ens invita el Papa Francesc: pastoral, ecològica i sinodal.

La clausura de l'any va consistir en una vetlla de pregària en el Temple del P. Claret, una pregària davant la cel·la de la fundació, la celebració d'una solemne eucaristia presidida pel cardenal claretjà P. Aquilino Bocos, amb homilia del P. General Matthew Vattamattan i el dinar festiu, amb una sobretaula rica en cants i expressions de les diverses cultures.

Crec que aquest any jubilar han estat un bon impuls per a la Congregació, sempre unida a la gran família claretiana i a les esglésies locals en què estem arrelats.



“Als qui puguin escoltar-me, vos dic: no desespereu”

JOSEP MIQUEL BAUSSET, OSB

monjo de Montserrat

Aquestes són les paraules que adreçà a la multitud el barber jueu de la pel·lícula de Charles Chaplin, “El gran dictador”. El magnífic discurs que Chaplin posà en boca del protagonista d'aquell film és ben actual als nostres dies, quan ens trobem desolats i abatuts per la DANA que hem patit, des de la Plana d'Utiel i Requena fins a l'Horta i la Ribera Alta i Baixa. Una DANA que ha portat la mort a desenes i desenes de valencians i que ha omplert els carrers i les places de fang i la ruïna econòmica a moltes llars.

Quan vivíem refiats perquè ens crèiem “forts i segurs”, com diu el salm 48, una gota freda ha capgirat la nostra vida en un moment. I davant d'això hi ha el risc de caure en la desesperació pel futur incert que tenim al davant, certament difícil. Per això cal, més que mai, escoltar de nou les paraules del barber de la pel·lícula, unes paraules que són un cant a l'esperança.

Enmig de l'horror nazi (i també en aquests moments tan complicats per les pluges que han portat la desolació i la mort a tantes i tantes llars), el discurs final de la pel·lícula

exhortava el poble a la solidaritat i a la fraternitat, a “ajudar-nos els uns als altres” per tal de “fer feliços els altres” i “no fer-los desgraciats”. Com en el temps del III Reich, també ara hem de creure que “en aquest món hi ha lloc per a tothom”. I és que enmig del dolor i d’un desànim col·lectiu, de la por i del cansament, hem de ser conscients que “el camí de la vida pot ser lliure i bell” (tant fa huitanta anys com ara mateix), tot i que com deia el discurs, referint-se al camí de la vida, “l’hem perdut”, perquè “la cobdícia ha enverinat les ànimes, ha alçat barreres d’odi” i “ens ha empès cap a la misèria”.

Quan ens crèiem “forts i segurs” (Ps 48:7) i estàvem orgullosos d’haver “progressat molt de pressa”, ens hem adonat que “ens hem empresonat nosaltres mateixos”, ja que l’agressió al planeta o “les màquines que creen abundància, ens deixen en la necessitat”. I és que el nostre orgull en creure’ns els amos de la terra i “el nostre coneixement, ens ha fet cínic i la nostra intel·ligència, durs i secs”. Aquestes paraules que Chaplin posà en boca del barber, també estan adreçades a nosaltres en aquests moments complicats: “Pensem massa i sentim molt poc”. I per això, “més que màquines necessitem humanitat. Més que intel·ligència, bondat i dolcesa”. Perquè “sense eixes qualitats, la vida serà violenta. Ho perdrem tot”.

Com en la pel·lícula de Chaplin, també ara “els avions i la ràdio ens fan sentir més propers”, sí. Però “la veritable naturalesa d’aquests invents exigeix bondat humana. Exigeix fraternitat universal que ens uneixi a tots nosaltres”.

En la situació catastròfica produïda per la DANA, amb la tristesa col·lectiva dels qui han perdut éssers estimats, la casa i altres bens materials, “la dissort que patim no és més que la passatgera cobdícia i l’amarguesa d’homes que tenen por de seguir el camí del progrés humà”. Per això, per eixir d’aquest sofriment, hem de creure que “mentre els hòmens existisquen, la llibertat no s’acabarà”. I per superar aquesta DANA i les seues conseqüències, heu de “portar l’amor de la humanitat en els vostres cors. No l’odi”, com deia el barber. No hem de lluitar per “l’esclavitud, sinó per la llibertat”, ja que “al capítol 17 de Sant Lluç llegim: el Regne de Déu és a dins vostre”. Un Regne de Déu que ens fa lliures i per això mateix, germans els uns dels altres.

Aquests moments tan dolorosos (i amb el compromís de no deixar cap persona al marge), només els podrem superar si tenim “el poder de fer aquesta vida, lliure i bella”, per convertir-la en “una meravellosa aventura”.

Cal que deixant enrere les falses seguretats, l’egoisme, el consumisme desenfrenat i l’agressió al planeta, “lluitem per un món nou, digne i noble que garanteixi als homes treball, done a la joventut un futur i als ancians seguretat”. Hem de lluitar, deia el barber en el seu discurs, “pel món de la raó, un món on la ciència” (beneïts els metges, els infermers i els farmacèutics, els bombers i els voluntaris de Protecció Civil) “i el progrés, ens conduïsquen a la felicitat”.

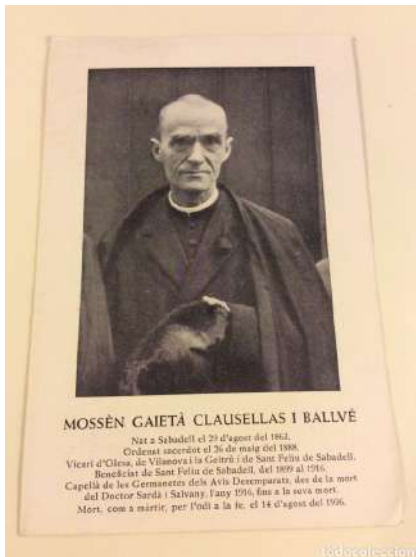
Per construir un temps nou després d'aquesta DANA, per nàixer de nou, cal que ens alcem “per damunt de l'odi, de l'ambició, de la brutalitat”. I és que, fa huitanta anys i també ara mateix, com deia el barber en el seu discurs, hi ha un futur millor, ja que “a l'ànima de l'home li han estat donades ales i finalment està començant a volar. Està volant cap a l'arc iris, cap a la llum de l'esperança, cap al futur, un gloriós futur que ens pertany a tots”.

Només recreant la nostra vida i el nostre món, és a dir, fent-les noves, amb una nova humanitat, amb una manera de viure més senzilla i més humil, més fraterna, més frugal i més solidària amb els altres éssers vius i amb el planeta, superarem aquesta situació desoladora i obrirem un espai d'esperança per a tothom, especialment per als qui més dificultats tenen per avançar en el camí de la vida. Per eixir d'aquesta situació tan greu que sofrim (i de les seues conseqüències laborals i socials), cal que siguem conscients, com ens ha recordat el papa Francesc, que “no hi ha futur per a nosaltres si destruïm el medi ambient que ens sosté”. Per això només podrem eixir més forts d'aquesta DANA, si, com ens ha dit el papa, deixem de perdre el temps “en coses insignificants” i descobrim que “la vida no serveix, si no se serveix”. Si no ens servim els uns altres. Si no tenim cura del planeta.

Eixirem d'aquesta DANA (com es va eixir del nazisme), “amb el diàleg, la reconciliació i la conversió ecològica”, com ens recordava el papa en el seu missatge amb motiu de la 53ena Jornada Mundial de la Pau. Només així construirem la “pau com a camí d'esperança”, per a fer un món més habitable i més humà. Eixirem d'aquesta situació tan desastrosa, per formar una nova humanitat, si convertim el dolor d'aquesta DANA en una oportunitat per a créixer com a persones, amb la solidaritat i amb aquells gestos menuts que semblen insignificants, però que ens fan més humans.

En la seua pregària, Mardoqueu, al llibre d'Ester, i també nosaltres hui, demanava: “Senyor, convertiu el nostre dol en joia” (Est 4:17). I és que sabem, com diu el Salm 144, que “els qui han caigut, el Senyor els alça”.

Deixebles de l'Evangelí



Actualitat del carisma del beat Mn. Gaietà

BLAI BLANQUER CUTRINA
prevere del bisbat de Terrassa

No passa cada dia que la Santa Seu honori un vallessà amb un reconeixement de tanta qualitat com el que atorgarà a mossèn Gaietà Clausellas i Ballvé (1863-1936) el dia 23 de novembre en una celebració a la basílica de la Sagrada Família de Barcelona: serà declarat beat.

Aquesta paraula, en forma adjectiva i sobretot en femení, es fa servir ordinàriament per qualificar algú de poca substància. Però en el cas que ens ocupa, el seu significat és ben diferent ja que relaciona la persona amb el discurs programàtic de Jesús, l'anomenat sermó de la muntanya, en el qual ell qualifica de feliços (sortosos o benaurats) els pobres, els compassius, els desinteressats, i els que lluiten per la justícia i posen pau encara que en comptes de ser reconeguts, siguin perseguits.

Per qui vulgui saber qui era mossèn Gaietà el que millor el va definir va ser l'Agustí, un milicià, company dels que el van matar, que aquell mateix vespre els retreia a crits: “no, no hi ha dret tractar d'aquesta manera un home de bé com ell!”

Per la por que imperava durant la guerra, corria de boca en boca una altra definició de mossèn Gaietà que la gent deia en veu baixa: era un home sant!.

Aquest capellà senzill, home de bé o home sant, que cadascú li digui com vulgui, el bé que va fer tota la vida reflectia amb tothom que tractava - creients i no creients - l'estimació del Déu que és amor.

Com més es coneix la vida i la mort de mossèn Gaietà Clausellas i Ballvé més es veu oportú el reconeixement eclesial que ara se li atorga. No és un contrapunt a la memòria històrica actual sinó un signe dels temps (Mt.16:2-3) que ens cal llegir i interpretar perquè és reflex que ajuda a concretar en el temps la Paraula eterna del Senyor.

Per actualitzar el llegat de Mn. Gaietà cal que ens hi apropem amb bones disposicions. Maximilià Kolbe (1894-1942) ja afirmava:

Veiem avui dia, i no sense pena, que la malaltia epidèmica anomenada “indiferentisme” es propaga de diverses formes no solament entre els laics, sinó fins i tot, entre els religiosos.

Els qui podran sintonitzar amb mossèn Gaietà seran els qui treballen amb els pobres dins i fora de l'Església (Caritas, Ongs, acollidors de malalts, de marginats, de presoners, Open arms...)

És indispensable aquesta experiència. Ja afirmava Sant Agustí: “Dona’m un que estimi, i entendre el que dic, dona’m un que desitgi, dona’m un famolenc, dona’m un que pelegrini assedegat per aquest desert i que sospiri per la font de la pàtria eterna, dona’m un home així i sabrà el que dic. Però, si parlo a un home fred, no entendre el que dic”.

Després de l'excelsitud del sacrifici, Sant Cebrià bisbe màrtir segle III cantava així l'alegria espiritual: “Qui de nosaltres, desterrat a l'estranger, no s'apressaria a tornar a la pàtria?...La nostra pàtria és el paradís on ens esperen un gran nombre d'éssers estimats, pares i germans i fills nostres, i una gran multitud segura ja de llur salvació però preocupada encara per la nostra.

Com serà de gran la nostra alegria, i la d'ells també en retrobar-nos i abraçar-nos! Quina serà la felicitat del Regne del cel, on ja no hi ha por de morir, on viurem el goig perpetu en una vida que no s'acabarà mai més!”

I el teòleg sabadellenc Mn. Jaume González Padrós canta així la joia que un dels nostres participi del goig de la benaurança eterna:

“Participar en la beatificació d'un concitadà, d'algú proper en el temps i en l'espai, és un magnífic recordatori de la vocació més genuïna de la fe cristiana en el goig d'una comunió d'Amor. És una invitació a allunyar-nos de maneres eixutes i rutinàries de viure la fe, a fugir de la mediocritat que ens instal·la en una insatisfacció permanentment, que ens impedeix de viure i ens condemna només a sobreviure.

És una ocasió esplèndida per descobrir o redescobrir la bellesa inherent a la fe cristiana i catòlica, la bellesa que féu, en aquest cas, del nostre estimat màrtir, mossèn Gaietà, un autèntic beat”.

Des d'ara podrem començar a pregar amb tota confiança al beat Gaietà com ja feien espontàniament molts que ens han precedit.



Variacions sobre l'amistat

Lliçons inesperades

DANIEL PALAU

prevere del bisbat de Sant Feliu de

Llobregat

degà de la Facultat de Teologia de

Catalunya (AUSP)

La humanitat ha viscut al llarg de la història molts moments diversos. Els escenaris s'han succeït per causes ben variades. Les relacions humanes han generat expectatives però també turbulències. En moltes situacions pols oposats s'han anat harmonitzant, però en d'altres s'han contraposat, creant tensions diverses 1, com per exemple, entre rics i pobres, amics i enemics, ancians i joves, guerra i pau... alguns historiadors ens han ajudat a comprendre escenaris molt concrets, ja sigui a nivell local o a nivell internacional, fins i tot, alguns han fet lectures atrevides amb les que pretenien establir paral·lelismes entre èpoques llunyanes i l'actualitat. Des de sempre la humanitat ha volgut preveure d'alguna manera el futur, atrevir-se a endevinar-lo o, més aviat, deduir-ne les tendències més notòries. Més enllà d'aquest debat, això queda reduït a la pura casualitat quan ens referim a l'amistat.

L'amistat recorre camins insospitats, supera dificultats, dibuixa girs inexplicables i mostra oportunitats inesperades. La trajectòria d'una amistat no s'escriu amb línies rectes. Tots n'hem tingut alguna experiència. No tot ho podem preveure en la nostra vida. Jesús ho diu a la seva manera, «mireu de no tancar mai les portes de la vostra vida, no sigui que per un cas, algun dia necessiteu que algú us obri les seves» (cf. Lc 13,22-30).

Tots estem fets a la nostra manera. Tenim les nostres pròpies inquietuds, talents i necessitats. Massa sovint, pensem que som autosuficients. L'autonomia personal va buscada, molt buscada, en un món ple d'interessos egocèntrics matisats per ideologies globalitzades i estratègies comercials modernes. Tothom va a la seva, i tothom lluita per conquerir la pròpia llibertat. De fet, però, la comprensió cristiana de la vida ens convida a fer un gir a tot aquest discurs de l'individualisme.

Els cristians ho diem i ho concretem com podem, però afirmem que «necessitem dels altres». La vida presbiteral és un referent per a la comunitat. Els altres són aquells que em complementen. Som éssers socials, cridats a la socialització, a la construcció de la societat. Déu és Algú que no resta ni sol ni aïllat. Déu és Pare, Fill i Esperit Sant 2. L'Amor és sempre expansiu quan és veritable. La petició que sorgeix amb força és molt

senzilla, «Senyor, obre'ns». Obrir-nos ni més ni menys que a l'amistat, a l'encontre, al diàleg, a l'Amor sempre sorprenent, inesperat i difícil d'encabir en els límits purament humans. És molt més fàcil «tancar portes» a la vida, que «obrir-les». És molt freqüent i habitual sentir-nos ferits, perjudicats i incompresos pels altres. L'amistat veritable ens convida a descobrir-nos en els altres i gràcies als altres.

Necessitem reconèixer les portes que s'obren, els camins que se'ns ofereixen i els nous horitzons que apareixen. La facilitat de tancar-nos contrasta amb la dificultat que de vegades vivim per obrir-nos. Segurament que la coneixença pròpia ens ajuda a superar l'aïllament i la soledat, però no sempre és així. Vet aquí que des de fa força temps que hem proposat pastoralment trobades de «treballs de grup» que pretenien ser una petita dosis per superar l'aïllament. Han estat sempre una experiència difícil, perquè els grups no són sempre qüestió de receptes i qüestió d'engranatges psicològics. Sempre ens cal temps. Qualsevol obertura requereix un temps previ i un temps idoni.

El temps previ és aquell amb el qual aprenem a coure les relacions, a posar en joc els ingredients adients i les quantitats justes. Necessitem una quantitat de temps apropiat per madurar les nostres relacions i forjar un teixit que sostingui l'amistat que es desitja. El temps idoni és el kairós, és a dir, l'oportunitat, la paraula i el gest apropiats amb els que descobrim la gratuïtat i la fe que ens impulsa a viure l'amistat.

Siguem agraïts sempre amb l'amistat i els amics que Déu ha creuat pels nostres camins. Siguem agraïts amb tots els qui tenim al nostre costat. Costi més o costi menys, els amics inesperats existeixen, i vindran «d'orient i d'occident, del nord i del sud, i s'asseuran al nostre costat en el Regne de Déu promès» (Mt 2,1; Lc 13,29).

Visquem la nostra pròpia història sense càlculs o previsions. Ningú coneix el futur. El passat tant sols ens ensenya que hem viscut. La maduresa ens recorda que de cada moment de la nostra vida podem extreure'n una lliçó positiva. Si l'honestat de cada moment i de cada relació ens defineix, no siguem temorosos davant el futur, tampoc cristians angoixats pels drames humans del present. Visquem l'avui com qui desitja forjar eternes històries d'amistat. Revestim-nos d'aquelles paraules adients per a posar en pràctica una sincera acollida vers tothom i d'aquells gestos nobles que parlin d'un nou món que ja misteriosament es fa present en el nostre avui. Aquest plantejament no fa altra cosa que proposar una veritable estimació del passat, en el present i pel futur. Aprenem a viure cada instant com una lliçó de vida, encara que de vegades sigui inesperada.

1 Cf. M. BORGHESI, Jorge Mario Bergoglio. Una biografía intelectual. Dialéctica y mística, Madrid: Encuentro 2018.

2 Cf. Textos litúrgics de la festa de la Santíssima Trinitat, en concret el prefaci. I entre moltes al·lusions a la vida trinitària: fixar-se en l'ambó del monestir de Poblet, obra de Josep M^a Subirachs del 1985.



Rentar els peus

Comunitat parroquial i diàleg interreligiós

FÈLIX MUSSOLL I SEGURA

*prevere del bisbat de Girona
delegat de Pastoral Obrera, i rector de la parròquia de Sant Cugat de Salt*

És ben cert que només es valora allò que es coneix. I això passa amb les persones novingudes. El poble de Salt s'ha anat transformant en un lloc en el qual cultures i tradicions religioses diverses viuen en el mateix espai. La necessitat i l'anhel d'un futur millor per la família ha impulsat a milers de persones a desplaçar-se del Sud cap al Nord, de l'Est cap a l'Oest i de Llatinoamèrica cap a Europa. Això porta a la trobada, relació i convivència entre persones de mentalitats, cultures, creences i estils de vida molt diferents.

El fet de trobar-nos juntes, unes 30.000 persones en un mateix poble, persones amb una pluralitat tan gran és un desafiament per a tots i, al mateix temps, exigeix trobar punts en comú. Això demana, per una banda, la voluntat de conviure junts i d'acceptar les diferències, i per l'altra, excloure tant els prejudicis com la pretensió de pensar que uns tenim més drets que els altres.

Des de les dues parròquies estem convençuts que el diàleg intercultural va íntimament unit al diàleg interreligiós. Sense tractar ara les ideologies i doctrines de les múltiples religions mundials i les interpretacions que se'n fa, que n'hi ha de nefastes i destructives, totes les tradicions i creences religioses han anat destil·lant al llarg de la història trossos culturals exquisits que ningú pot menysprear ni ridiculitzar, per poca sensibilitat que tingui. És el cas de l'arquitectura, escultura, pintura, música i literatura religioses.

Amb la intenció, doncs, d'una relació i coneixement mutu més directes, fa més de 15 anys es va crear la Taula de Diàleg Interreligiós, amb un coordinador de l'Associació d'Amics de la UNESCO per al Diàleg Interreligiós. La formem els responsables o representants de les tradicions religioses existents a Salt, en total unes 15, que es poden agrupar en tres grans branques: la tradició Cristiana (les dues parròquies i les comunitats evangèliques), la tradició Musulmana (sufís i diferents grups de l'Islam) i la tradició Sikh (procedents de l'Índia i Pakistan).

La bona relació i el diàleg entre les diverses religions és una acció pastoral de les parròquies i explicita aquestes paraules de Jesús: “Qui no està contra vosaltres està amb vosaltres” (Lc 9, 49-50). Les reunions de la Taula de Diàleg Interreligiós les comencem sempre amb una pregària de sensibilitat interreligiosa. La temàtica més freqüent és el coneixement de les celebracions i ritus de cada religió al llarg de l’any, l’intercanvi sobre l’espiritualitat, la pau, la convivència, els recels d’alguns veïns, els problemes dels locals de reunió i dificultats d’adaptació a la normativa. Tot això va portant a un clima favorable de solidaritat, que genera un suport mutu.

Els objectius de la Taula de Diàleg Interreligiós s’han anat redefinint a mesura que ens hem anat coneixent, avançant en la relació i valorant la diversitat com a enriquiment mutu i com a complementarietat. Mirem de tenir un diàleg i reflexió continuats sobre els aspectes comuns, tant religiosos com socials, anem trencant prejudicis, ens valorem i acompanyem en els problemes i conflictes socials que hi ha hagut i que hi pugui haver. I el més important de tot això és que es transmet directament a cada parròquia i a cada tradició religiosa, creant mentalització i realitzant trobades conjuntes obertes en els respectius centres de culte. Un exemple ben expressiu i potent és la pregària interreligiosa per la pau, feta a la plaça, amb molta participació cívica.

Des de la fe, la Taula de Diàleg Interreligiós és una aportació per a construir bona convivència i treballar pel Regne de Déu. En veiem la necessitat. Ajuda a mentalitzar sobre la urgència que totes les tradicions religioses vagin coordinades. Afavoreix el coneixement de la realitat religiosa i impulsa el respecte mutu. És una força moral i convincent a l’hora de reivindicar els drets corresponents i el progrés de la interculturalitat. En definitiva, és una mostra que és possible caminar junts (sinodalitat) en la fraternitat, el respecte i la diversitat, sense deixar ningú de banda.

Seguint les paraules de l’Evangeli, d’estar amb Jesús i de viure i anunciar la Bona Nova allà on som, la conclusió és clara: es tracta d’animar i d’implicar plenament la comunitat parroquial, sempre amb noves perspectives, amb l’esperit de servei, fruit de l’estimació que identifica Jesús i ens ha d’identificar als seus deixebles, unint-nos en la diversitat, construint convivència, fraternitat i Regne de Déu.

Un bisbe ens parla



Comunitats reunides pel prevere, que n'és el seu pastor

+FRANCESC CONESA

Bisbe de Solsona

La parròquia no existeix sense el rector, que és qui té encomanada la missió de pasturar la comunitat, és a dir, de servir-la com a mestre de la Paraula, ministre dels sacraments i guia de la comunitat. Hi ha comunitats cristianes que poden existir sense el sacerdot (associacions de fidels, comunitats religioses, per exemple), però no hi pot haver comunitat parroquial sense un rector. Cert és que el rector d'una parròquia pot no residir al mateix nucli parroquial, però no obstant això continua sent-ne el rector. El seu ministeri està tot animat per l'amor a les persones que s'encomanen a la seva cura, per la "caritat pastoral".

La comprensió sinodal de l'Església, com un poble que avança unit, ens ajuda a entendre millor el ministeri del sacerdot, situant-lo en relació amb la comunitat. Els dons rebuts a l'ordenació sacerdotal no l'aïllen de la comunitat sinó, al contrari, el posen en relació íntima amb el poble de Déu, del qual forma part. El rector té la important missió de fer emergir, reconèixer i animar els diferents carismes i ministeris baptismals per tal que tots els batejats participin de manera activa en la vida de la parròquia. La seva autoritat no s'ha de concebre ni exercir de manera autoritària, sinó com a servei que es presta al poble que li ha estat encomanat. Per això, cal exercir el ministeri de manera transparent, sense por de rendir comptes de les decisions més importants a la comunitat.

A la nostra diòcesi sentim amb urgència la necessitat de sacerdots que guiïn les comunitats cristianes. Personalment, dono gràcies a Déu pels bons sacerdots d'aquesta diòcesi de Solsona i agraeixo molt la seva entrega generosa. Però, com és ben sabut, cada vegada són menys i més grans, cosa que ens ha de moure a apostar fortament per la pastoral vocacional. Ara bé, la promoció de les vocacions al sacerdoci no pot ser només una cosa d'uns quants, sinó que ha d'implicar i comprometre tots els cristians. El servei vocacional ha de ser vist com l'ànima de tota l'acció pastoral. Això ens exigeix cuidar de manera especial els processos d'iniciació en la fe (la catequesi, de manera particular) i la pastoral juvenil (acompanyant els joves i caminant amb ells). I ens demana, sobretot, tenir cura de la pregària per les vocacions. Cada vocació al sacerdoci és un do extraordinari de Déu, "un do del cor de Crist" (St. Joan M. Vianney); per això, la primera pastoral vocacional és pregar perquè els nostres infants i joves s'obrin a la crida del Senyor.



Hem vist, hem llegit

Des del monestir

CARLES RIERA

prevere del bisbat de Vic

Rector dels Prats de Rei i de Sant Pere Sallavinera

Des del monestir és el títol d'un llibre que fa de molt bon llegir. N'és autor el P. Jaume Gabarró i Canals (Molins de Rei, 1944), monjo cistercenc de Solius, corrector de català i membre de la Comissió Interdiocesana per a la Versió dels Textos Litúrgics al Català (1978-1999), escriptor, curador de llibres d'altri i lector de mena.

Es tracta d'un recull selectiu dels articles que el comentarista anà publicant, durant una colla d'anys, a les pàgines del setmanari *Catalunya Cristiana*, ara ordenats temàticament en quatre grans blocs: en el primer («El curs de l'any i les festes»), que segueix l'any litúrgic, hi ha articles dedicats a Advent, Nadal, Epifania, Quaresma, Setmana Santa, Pasqua, Ascensió, Pentecosta i solemnitats del Senyor, per a acabar amb uns comentaris dedicats a la Mare de Déu i a alguns sants; en el segon bloc («De la vida cristiana») l'autor ens presenta oportunes reflexions sobre la pregària —els monjos en són uns mestres— i a propòsit de diferents signes dels temps actuals; el tercer bloc («Al voltant del monestir») el componen una sèrie d'articles relacionats amb Solius (Baix Empordà), recer de pau, on la vida contemplativa (gratuitat-vida, soledat-comunió, silenci-Paraula, pregària-compromís, acolliment-amor) fa més de cinquanta anys que dona fruit, i, finalment, en el quart bloc («Persones») hi trobem articles amb referències a gent de casa nostra, com ara el professor Badia Margarit, el monjo montserratí Germà Odiló M. Planàs, Mn. Ignasi Mora, Mn. Pere Ribot, sant Antoni M. Claret, Mn. Josep Totosaus, Mn. Joan Batlles, Mn. Josep Riera (rector de Molló), Ramon Lull, Maria Encarnació Colomina (cofundadora de les Missioneres de la Sagrada Família de Natzaret), l'abat Edmon M. Garreta, Mn. Joan Carrera, i els components de la ja citada Comissió Interdiocesana per a la Versió dels Textos Litúrgics al Català.

Potser sense voler-ho expressament, *Des del monestir* és un llibre d'espiritualitat, per les moltes i constants referències a la Bíblia i, dins aquesta, als salms. A més, en molts dels articles, escrits amb un pensament clar i amb gust literari, hi ressona la veu lírica (l'autor sap triar molt bé alguns versos de poetes nostrats).

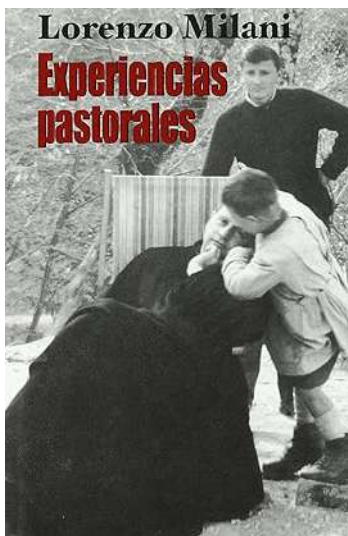
Mn. Jaume Aymar escriu en el pròleg a propòsit de l'autor: «En Jaume és un homenot rialler i franc, un monjo que escolta amb paciència i que gesticula expressivament; un sacerdot que vol transparentar Jesús de Natzaret i ho aconsegueix força» (p. 12). Heus ací

una mostra del fi sentit de l'humor de l'autor: «En els desplaçaments urbans, per no ser menys que el cardenal Bergoglio a Buenos Aires, acostumo a anar amb metro» (p.183).

Acabaré aquesta ressenya amb una succinta tria d'alguns pensaments de l'autor: «La llum de Nadal ja augura la llum transfigurada de la Pasqua» (p. 31); «I que l'Església sigui com la lluna, que reflecteix el Sol» (p. 46); «La redempció serà guanyada a preu d'amor, fins a l'extrem de la creu» (p. 65); «No podem presumir de res més que de la divina victòria de Crist» (p. 78); «Déu, en Crist, ens ha estimat amb un cor humà!» (p. 98); «Els monjos, més que res, preguem amb els salms de l'Ofici diví set vegades al dia, les quals venen a ser com una ona expansiva de súplica i lloança al voltant de l'Eucaristia» (p. 114); «... la nostra mateixa vida [és] convocada feliçment a desembocar en l'oceà infinit de Déu» (p. 137); «Sense tenir present Déu, tindrem compassió del proïsme?» (p. 157).

En fi, un llibre de lectura agradable, interessant i profitosa.

Jaume Gabarró, Des del monestir, Centre de Pastoral Litúrgica, Bcelona 2023, 232pp.



Després de llegir "Experiencias Pastorales" de Lorenzo Milani

JOSEP BOFARULL

prevere de l'arquebisbat de Tarragona

Aquestes notes complementen els articles "Lorenzo Milani, va aprendre a ser, educant" (EL BON PASTOR 168, pàgs. 13-15) i "Lorenzo Milani, prevere de l'absolut" (EL BON PASTOR 169, pàgs. 15-17)

El llibre

No em puc estar d'escriure aquests breus apunts sobre l'únic llibre que va escriure i publicar Lorenzo Milani (1958). Traduït al castellà va ser editat per la Biblioteca de Autores Cristianos, Madrid, el 2004. Utilitzo aquesta edició per les cites textuais i pels meus comentaris. (Una primera edició es va publicar a l'editorial Mansierga, Madrid, 1975) Crec que no s'ha traduït a cap altra llengua. Val molt la pena llegir la introducció,

que encapçala el volum, escrita per J.L. Corzo Toral, un gran coneixedor de la persona i l'obra de Milani.

Una proposta pastoral?

Pel que fa a aquesta proposta pastoral cal constatar que avui queda del tot desfasada en els mètodes i les accions concretes. Els temps i les circumstàncies són molt diversos de les actuals, tan en la societat com en l'Església. Encara no s'havia ni convocat el Concili Vaticà II. Nosaltres estem en l'aplicació dels seus documents i som deutors dels magisteris dels Papes Pau VI, Joan Pau II i Francesc. L'autor, en una de seves cartes, el 1965, amb el Concili ja clausurat, escriu: "El meu llibre va fer molt de rebombori quan es publicà el 1958. Després, un Papa l'ha avençat per l'esquerra! Quina humiliació a un profeta! Per això el considero superadíssim! Resta com un document per a qui tingui curiositat per la història de la pràctica pastoral".

Amb quin valor?

Milani treballa en una zona rural ignorant i pobra, encara que bastant practicant religiosament. Nosaltres estem immersos en la deriva indiferent i secularitzant del món occidental. De totes maneres molts dels seus criteris i opcions continuen essent són valuosos, perquè té un esperit i un lliurament personal inspirats en l'evangeli, sempre atent a les persones i a la seva situació, conscient de missió concreta que Déu li va encomanar.

Una opció clara.

L'autor fa una opció radical de classe i empeny en aquesta mateixa direcció els qui educa. El seu estil de vida i acció pastoral és profètic, de denúncia clara i contundent de les hipocresies dels amos, dels propietaris, dels poderosos de la societat i de l'Església.

Una seva obsessió fou conèixer, en detall, les persones i les famílies que tenia encomanades: la seva vida, el treball, les diversions, la situació econòmica, l'opció política, l'emigració imparable cap a la ciutat, la pràctica sacramental, les festes religioses. A aquesta tasca hi dedica molta observació i fa les seves anotacions llargues i minucioses.

Educador

El llibre està ple d'històries personals, sobretot dels nois de la seva escola: el preocupen, els estima, els acompanya en el seu creixement i desenvolupament. Demostra ser un gran educador d'infants i joves, únic, peculiar, trencador, lliurat a ple temps. Ha estat comparat a grans educadors del nostre temps. Tot i que no vol donar lliçons a ningú, quan li pregunten com s'ho fa, escriu: "No es tracta de mètodes, sinó només de la manera de ser i de pensar" (pàg.175) I també: "Jo no resplendeixo per la santedat. Ni tan sols sóc un mossèn simpàtic. A l'escola sóc tinyeta, intolerant i despietat. No em faig meus els nois per especials dots d'atracció. Només he estat astut. He encertat a pitjar el botó que ha fet

emergir les seves qualitats més pregones. Jo tenia riqueses. Ells eren els qui en vessaven i ningú ho sabia”. (pàg. 174) “Tot el que sóc ho dec als joves obrers i pagesos a qui he dedicat l’escola. El que ells creien que ho aprenien de mi, he estat jo qui ho he après d’ells. (...) Ells m’han ensenyat a viure. (...) Jo no era així i per això no podré oblidar mai el que he rebut d’ells”. (pàg. 168)

Com parla

El llenguatge que empra és sempre directe, incisiu i provocador. Un exemple: “D’animal es pot arribar a ser home i d’home es pot arribar a ser sant. Però d’animal a sant, d’una tacada, no s’hi pot saltar”. (pàg. 232) Un altre exemple: “Si no podem salvar una civilització que ja està condemnada, si més no salvarem l’ànima. Que no és poca cosa”. (pàg. 274)

Vocació especial

És un prevere treballador, infatigable, convençut de la seva especial vocació educadora i de complir així la voluntat de Déu. És autocrític, a totes. Fa una tasca pastoral individual i irrepetible, segurament difícil (impossible?) d’imitar. No elabora un ensenyament pastoral; ofereix una acció pastoral encarnada. Així ho escriu en el seu llibre: “Si en el cor del sacerdot hi havia coses grans, donarà coses grans, i si hi havia coses mediocres, en donarà de mediocres. I si havia fe, donarà la fe”. (pàg.170) I encara: “Es cerca l’eficàcia abans que la justícia. El progrés de la ciència i el benestar de tots, abans que haver assegurat a cadascú la dignitat humana. (...) “Però nosaltres, els mossens, no podem raonar així”. (...) “No nosaltres, que assumim com a únic sentit de la vida agradar el Senyor i demostrar-li que hem comprès que cada ànima és un univers de dignitat humana”. (pàgs. 155-156) En tot el que fa, diu i escriu hi ressona l’evangeli, la Paraula, ja que va fer una opció radical pels pobres i el seu lliurament personal va ser del tot generós. Una mostra: “Nosaltres, els amos de l’Aigua que sacia per tota l’eternitat, ia vendre gasoses al bar parroquial, només perquè el món apaga la set amb aquestes begudes! A nosaltres, ¿quina relació tenim amb el món? I perquè tenir por a ser vençuts per aquest món que s’estavella milers de vegades al dia contra el misteri de la mort sense poder-hi dir ni mitja paraula. ¿Por, quan tenim paraules de vida eterna?” (pàg. 176-177)

Morí als 44 anys i només amb 20 anys de vida presbiteral, purificat per la incomprensió i la malaltia, madurat per la fidelitat a la missió que li va encomanar el Senyor.

